

Elevkårens

- 1) verksamhet
- 2) organisation
- 3) aktiva
- 4) medlemmar

Inledning.

I elevkåren finns evenemangen och aktiviteterna, förmånerna och erbjudandena, föreställningarna och uppträdandena, frågorna och kraven. Det är elevkåren som skapar gemenskap och sammanhållning, nytta och nöje, stämning och känsla, respekt och stolthet.

Det är först när elevkåren växer som det finns möjlighet att göra allt man vill göra. Därför är det viktigt att elevkåren skaffar sig en större och större organisation. Sedan kan större betyda olika saker för olika elevkårer. För en elevkår kan det vara en stor framgång att växa från 40 medlemmar på årsmötet till 80 medlemmar medan det för en annan blir ett stort steg att gå från 400 till 800 medlemmar som kommer på årsmötet. På samma sätt kan det för en elevkår vara en stor framgång att omsätta 4 000 kronor medan det för en annan blir ett stort steg att komma upp i 400 000 kronor i omsättning.

Det här häftet handlar om hur elevkårens organisation kan se ut. Vi går igenom elevkårens demokrati och eko-

nomi som tillsammans med elevkårens verksamhet utgör själva grunden för elevkåren.

Hur stor organisation man vill ha beror på hur mycket verksamhet man vill bedriva. En elevkår som vill bedriva lite verksamhet behöver en liten organisation, medan en elevkår som vill bedriva mycket verksamhet behöver en stor organisation. Enkelt uttryckt skulle man kunna säga att en elevkår som vill bedriva mer verksamhet också behöver en större ekonomi och en mer omfattande demokratisk organisation. Om man bedriver femton eller tjugo verksamheter blir det svårt att klara sig med 10 000 kronor på banken eller med 10 personer på årsmötet – då gäller det att bygga något större.

För att uttrycka det med en bild skulle man kunna säga att en elevkårs organisation är själva kostymen som verksamheten ryms inom. Utan en organisation har verksamheten å ena sidan ingenstans att ta vägen, men utan verksamhet har organisationen å andra sidan inget att

fyllas med. På det sättet kan man säga att en elevkårs ekonomi och demokrati är medel för att kunna bedriva så mycket verksamhet som möjligt. Man kan också säga att organisationen är själva formen och att verksamheten är innehållet – en elevkår utan verksamhet är en elevkår utan innehåll på samma sätt som en elevkår utan organisation är en elevkår som saknar form.

Det kanske viktigaste med en elevkårs ekonomi och demokrati är att den skapar självständighet och oberoende. Med egna pengar på banken och ett årsmöte där medlemmarna bestämmer så vet man att elevkåren kan klara sig själv. Det visar att det är enbart elever som bestämmer över elevkåren och att ingen annan kan bestämma över vad elevkåren ska tycka, vilja eller göra. Det är poängen med att elevkåren är en egen organisation – och vägen till att skapa en mer givande skoltid för alla elever på skolan. ♦

Syfte

Syftet med en organisation är göra saker bättre för sina medlemmar.

Vision

Visionen för en organisation är att alla som vill bli medlemmar i organisationen också blir det.

Idé

Idén med en organisation är att ta tillvara sina medlemmars intressen.

Löfte

Löftet med en organisation är att alltid sätta medlemmarnas intressen först.

Grundfilosofi

Grundfilosofin för en organisation är att bedriva all verksamhet som ryms inom ramen för organisationens syfte.

Några praktiska förutsättningar för att vara en organisation

Namn

För att kunna vara en organisation behöver elevkåren ett namn. I princip finns det två varianter: att sätta "elevkåren" före skolans namn eller att sätta "elevkåren" efter. Om skolan heter Eriksdalskolan brukar alltså elevkåren heta antingen Eriksdalskolans elevkår eller Elevkåren på Eriksdalskolan. Vilket man väljer bestämmer man själv men det första alternativet gör namnet enklare. Tänk på att inte skriva "elevkår" med stor bokstav i sådant fall.

För att lyfta fram sitt namn och bli känd som en organisation föreslår vi att elevkåren skaffar sig en logotyp. Om man vill kan man naturligtvis skaffa sig en hel grafisk profil, med vissa typsnitt och vissa färger, men det räcker också bra med bara en logotyp. Logotypen bör inte blandas ihop med skolans logotyp, eftersom elevkåren inte är en del av skolan. Har man en duktig grafisk formgivare bland eleverna på skolan kan be honom eller henne att göra logotyp, och tillsammans diskutera vad elevkåren ska utstråla och sammankopplas med.

Stadgar

Mer om stadgar finns senare i detta häfte, där vi beskriver dem som en del av elevkårens demokratiska organisation. Stadgar är grundläggande för att kunna vara en organisation, eftersom det är ett slags avtal mellan medlemmarna kring vad organisationen ska vara och hur den ska fungera. Därför är det viktigt att diskutera vad elevkårens syfte och uppgift ska vara, eftersom det antagligen är det mest grundläggande i hela elevkåren. En rekommendation är att använda det syfte som brukar ligga till grund för många andra elevkårer: att en elevkårs syfte är att skapa en mer givande skoltid och att en elevkårs uppdrag är att tillvarata sina medlemmars intressen.

När man skriver stadgar är det viktigt att bestämma hur olika slags "år" ska löpa i elevkåren. I en organisation brukar man tala om verksamhetsår och räkenskapsår. Ett verksamhetsår är den tid som löper mellan två årsmöten, exempelvis mellan mars ett år och mars nästa år. Ett verksamhetsår behöver alltså inte vara samma sak som läsåret, alltså den tid som sträcker sig från höstterminens början till vårterminens slut. Ett räkenskapsår är den period som en organisation bokför och driver sin ekonomi. Enligt bokföringslagen ska det vara 12 månader och det behöver inte sammanfalla med verksamhetsåret. I de flesta elevkårer brukar räkenskapsåret vara från 1 januari till 31 december, alltså samma som kalenderåret.

Medlemmar

När man bildar en organisation gör man det för att man är ett antal medlemmar som har gemensamma intressen som man tar tillvara i organisationen. För att finnas till behöver en elevkår alltså medlemmar, vilket till en början är de som är med och bildar organisationen, och därefter de som går med i organisationen. Det är medlemmarna som har rösträtt på organisationens årsmöte och som kommer överens om hur stadgan ska se ut. Naturligtvis är det också medlemmarna som är med och bedriver verksamheten genom att vara aktiva i organisationen.

I ett annat häfte går vi igenom medlemskap och berättar mer om medlems-talonger, medlemskort, medlemsregister, medlemsavgifter, medlemsvärning och medlemsförmåner. Som du kommer att märka är medlemmar inget svårt utan något som alla organisationer har och som visar vem elevkåren finns till för och vem som bestämmer över elevkåren. Om man bara bestämmer sig för en mindre avgift och kopierar eller trycker upp medlemskort är det enkelt att komma igång med medlemsvärningen, så länge elevkåren bedriver verksamhet som många elever på skolan uppskattar.

Organisationsnummer

Ett organisationsnummer är ett identitetsnummer för juridiska personer på samma sätt som ett personnummer är ett identitetsnummer för fysiska personer. En fysisk person är en vanlig privatperson. En juridisk person kan vara en organisation, ett företag, en myndighet, en stiftelse eller ett trossamfund. På samma sätt som en fysisk person använder sitt personnummer för att identifiera sig så använder en juridisk person sitt organisationsnummer i sammanhang där den vill bevisa att den är en egen juridisk person, exempelvis för att ansöka om bankkonto.

Ett organisationsnummer får man genom att ansöka om det från Skatteverket. Alla blanketter kan laddas ned från Skatteverkets hemsida. Vid ansökan skickar man med organisationens stadgar och protokoll på vem eller vilka som är firmatecknare. Efter två till tre veckor får ni ett brev från Skatteverket med ett organisationsbevis, som är viktigt att spara. I princip alla elevkårer får organisationsnummer, som är sex plus fyra siffror långt, som ett personnummer, och börjar på 8, som alla organisationsnummer för ideella organisationer gör.

Plus- eller bankgirokonto

Ett plus- eller bankgirokonto är ett konto där en organisation kan förvara sina pengar och även få ränta på pengarna. Ett plus- eller bankgirokonto får man genom att skaffa sig ett organisationsnummer och kontakta den bank där man vill öppna konto. Själva kontot kostar vanligen några hundra kronor per år, men ger möjlighet att sätta in och ta ut pengar, betala räkningar, ta emot pengar om man skickat en faktura och skriva ut underlag till bokföringen. För att kunna skaffa ett konto krävs vanligen att man har ett organisationsnummer och att man har valt en eller flera firmatecknare, som är de som har elevkårens godkännande att hantera kontot.

Firmatecknare

En firmatecknare är en person som har rätt att teckna en organisations firma, vilket innebär att personen har rätt att företa rättshandlingar för organisationens räkning, exempelvis skriva under avtal för organisationen eller ta ut pengar från organisationens bankkonto. En firmatecknare väljs av elevkårens styrelse och är oftast elevkårens ordförande eller kassör, men kan även vara en annan person som är aktiv i organisationen, som styrelseledamöter eller i enstaka fall ordförande i vissa utskott och kommittéer.

För att vara firmatecknare behöver man inte vara 18 år eller över och de avtal man skriver under gäller inte för en själv utan för organisationen. När man väljer firmatecknare kan man antingen bestämma att firmatecknarna ska teckna konto var för sig eller två i förening. Det första alternativet innebär att firmatecknarna kan ta ut pengar och skriva under avtal på egen hand och det andra betyder att båda måste skriva under eller följa med till banken.

Fördelen med det första alternativet är att det blir enklare att hantera pengarna medan nackdelen är att det ökar risken för att något kan gå fel. Med det andra alternativet är fördelen att det blir säkrare när två tecknar firma samtidigt som det kan bli krångligare.

Demokrati.

- ➔ Syftet med demokratin i en elevkår är att elevkårens medlemmar ska bestämma över elevkåren.
- ➔ Visionen för demokratin i en elevkår är att elevkåren ska bli så som medlemmarna vill att den ska vara.
- ➔ Idén med demokratin i en elevkår är att medlemmarna tillsammans fattar beslut om elevkårens framtid.
- ➔ Löftet med en demokrati i en elevkår är att alla medlemmars röster ska väga lika tungt.
- ➔ Grundfilosofin för demokratin i en elevkår är att makten i en elevkår ska utgå från medlemmarna.
- ➔ Demokratin i elevkåren bygger på ett årsmöte, en stadga, ett reglemente, en verksamhetsplan, en verksamhetsberättelse och ett antal förtroendevalda.

Det är alltid medlemmarna som äger elevkåren. En elevkår ägs aldrig av lärare, rektorer, tjänstemän, politiker eller föräldrar. En lärare eller en rektor kan naturligtvis ha åsikter om elevkåren, på samma sätt som elevkårens medlemmar kan ha åsikter om läraren eller rektorn, men det är aldrig läraren eller rektorn som bestämmer. Om en lärare eller rektor skulle vilja bestämma skulle han eller hon ha behövt gå med i elevkåren som alla andra, komma på elevkårens årsmöte, lägga ett förslag eller kandidera till styrelsen, och lyckas få igenom förslaget eller bli vald till styrelsen.

Inte heller är det styrelsen, valberedningen eller revisorerna som äger elevkåren – eller de som är aktiva i utskott eller kommittéer eller funktionärer i elevkåren. Styrelsen är vald av medlemmarna med uppgift att göra det medlemmarna vill ska göras.

När demokratin i en elevkår fungerar bra brukar det uppstå en naturlig balans mellan medlemmar och styrelse. På årsmötet väljer medlemmarna en ny styrelse och ger den nya styrelsen förtroende att

förvalta och utveckla elevkåren under året, tillsammans med alla andra som är aktiva i elevkåren. Under året håller medlemmarna sig sedan uppdaterade om vad styrelsen gör och försöker påverka styrelsen, om styrelsen fattar fel beslut eller borde tänka på ett annat sätt.

En elevkårs demokratiska organisation förutsätter att alla medlemmar har en röst och att alla röster väger lika tungt. När medlemmarna samlas på årsmötet för att fatta beslut om elevkårens framtid gäller det därför att alla får komma till tals. Det innebär inte att ett årsmöte ska ta längre tid än vad det behöver, men väl att styrelsen och andra medlemmar ska vara lyhörda för de åsikter som kommer fram och de frågor som olika medlemmar vill driva, om det så bara handlar om att ändra något i verksamhetsplanen eller ta bort en paragraf i stadgan. Först när alla medlemmar har fått göra sin röst hörd fungerar elevkårens demokratiska organisation som den ska. ♦

Årsmöte

Ett årsmöte är en organisations högsta beslutande organ och hålls en gång per år, om det inte rör sig om en större organisation som har kongresser vartannat eller vart fjärde år. I en elevkår hålls oftast årsmötet i skolans aula eller någon annan större sal och är öppet för alla medlemmar i elevkåren.

Varje medlem i elevkåren har en röst på årsmötet. De allra flesta elevkårer har sitt årsmöte i februari eller mars, så att de hunnit göra ett bokslut efter 31 december. Om årsmötet hålls i februari och mars har även nya ettor hunnit komma in i verksamheten, och de som suttit i styrelsen kan avgå i tid för att kunna ägna de sista månaderna åt skolarbete och studentaktiviteter. Ett årsmöte i en elevkår varar oftast mellan en timme och fyra timmar, beroende på hur många frågor som behöver tas upp.

På ett årsmöte brukar det finnas tre delar, förutom det som kallas för mötesformalia. En del handlar om förra året i elevkåren, då man går igenom verksamheten och ekonomin och ställer elevkårens styrelse till svars för de beslut de fattat. I den delen brukar man lägga fram verksamhetsberättelse, bokslut och revisionsberättelse och även fatta beslut om ansvarsfrihet för den avgående styrelsen, vilket innebär att man godtar styrelsens arbete och inte har några planer på att gå vidare och exempelvis stämma eller begära skadestånd från styrelsen. En mindre utfrågning av styrelsen om året

som gått kan också förekomma i en del elevkårer.

Nästa del handlar om det kommande året. Då brukar man behandla förslag från medlemmarna och styrelsen, vilket kallas motioner om de kommer från medlemmarna och propositioner om de kommer från styrelsen. På många årsmöten går det även att lägga fram förslag direkt på själva årsmötet, så kallade yrkanden. Ett förslag som alltid läggs fram från styrelsen är förslag på ny verksamhetsplan, som beskriver vad elevkåren ska göra under året. Andra förslag som läggs fram kan vara förslag på ändringar i stadgan eller förslag på vilken medlemsavgift som bör finnas i elevkåren, om inte elevkårens styrelse är de som fattar om beslut om avgiften.

Under den sista delen av årsmötet brukar valen av förtroendevalda ligga, alltså val av styrelse, valberedning och revisorer. I de flesta elevkårer går det till så att valberedningen presenterar ett förslag på styrelse och därefter får varje kandidat presentera sig själv. I en del elevkårer har man även utfrågning av kandidaterna, så att medlemmarna kan ställa frågor direkt till kandidaterna. I andra elevkårer har

man så kallade pläderingar, där medlemmar i elevkåren får tala för en viss kandidat och argumentera för varför man bör välja just den kandidaten till styrelsen. Efter det är det dags för omröstning. På årsmöten där det finns lika många kandidater som antal platser i styrelsen brukar man rösta med ja-rop och annars brukar det ske med sluten omröstning, alltså att man skriver vilka man vill välja på lappar eller röstsedlar, lägger dem i en låda och därefter låter årsmötets rösträkare räkna vem som fått flest röster. ♣

Stadgar

Stadgarna är en förteckning över de regler som gäller för en organisation. Anledningen till att man har stadgar är för att garantera att allt går rätt till i organisationen och att de som ska bestämma över organisationen faktiskt får möjlighet att göra det. I praktiken fungerar stadgarna som ett slags avtal mellan medlemmarna i organisationen, genom att stadgarna reglerar vilka rättigheter och skyldigheter olika personer i organisationen har.

Nästan alla organisationer fattar man beslut om stadgarna på ett årsmöte, oftast på det konstituerande årsmötet, alltså då organisationen bildas. Efter det kan man ändra i stadgarna på årsmöten, vilket kallas att revidera stadgarna. För att ändra i stadgan krävs att en medlem i organisationen föreslår det genom en motion eller styrelsen genom en proposition. I en del organisationer kan man även lägga förslag på förändringar direkt på årsmötet.

En elevkårs stadgar kan vara muntliga eller skriftliga, men skriftliga stadgar är att föredra, eftersom det då blir tydligt för alla vad som gäller. Hur stadgarna ser ut bestämmer varje elevkår själv. Enkla stadgar kan vara skrivna i punktform, medan mer avancerade stadgar har olika paragrafer och moment, som reglerar organisationens på ett mer detaljerat sätt. Mer än 3–4 sidor stadgar brukar en mindre organisation inte ha.

Några saker är bra att ha med i stadgarna för att de ska vara så tydliga som möjligt. Först och främst bör stadgarna specificera elevkårens syfte och var elevkåren har sitt säte, alltså på vilken ort elevkåren finns. Stadgarna bör även

inhålla uppgifter om antalet styrelseledamöter, valberedare och revisorer samt hur lång tid de innehar sitt uppdrag och hur de utses. Det är också bra att ha med bestämmelser om vad som krävs för att styrelsens ska vara beslutsfattande och hur elevkårens firma ska tecknas.

Stadgarna får gärna innehålla uppgifter om elevkårens räkenskapsår, alltså huruvida elevkårens räkenskapsår är det samma som kalenderåret. Naturligtvis är även bestämmelser om årsmötets viktiga, exempelvis hur och när årsmötet ska utlysas samt vilka punkter som bör behandlas på ett ordinarie årsmöte och vad som krävs för att få hålla ett extrainsatt årsmöte. I stadgarna är det också bra att ha med uppgifter om medlemskap, exempelvis hur man kan bli medlem i elevkåren, hur medlemsavgifter bestäms och om det finns situationer som kan leda till att en medlem blir utesluten.

Till sist kan det även finnas en poäng att ha med hur beslut fattas inom elevkåren, exempelvis om det krävs en viss slags majoritet, som 2/3-delars majoritet, för att få igenom vissa förslag på ett årsmöte eller vad som gäller om det blir lika röstantal i styrelsen – om man lottar

eller använder utslagsröst. I stadgarna kan man även behöva ha med bestämmelser om vad som händer om man vill lägga ned elevkåren, exempelvis vad som ska hända med elevkårens tillgångar och vilken typ av beslut som krävs för att lägga ned.

För att göra det så enkelt som möjligt att anta stadgarna finns det ofta exempelstadgar som man kan använda sig av om man känner sig osäker på vad som bör finnas med och inte. ♦

Reglemente

I större elevkårer kan det hända att stadgarna inte räcker till. Framför allt gäller det i elevkårer som har många utskott och kommittéer, där man vill att utskotten och kommittéerna ska arbeta bra på egen hand men samtidigt vara kontrollerade på något sätt från styrelsens sida, så att man kan garantera att medlemmarna får den verksamhet de vill ha.

En utmaning är att slå fast vem som förfogar över vilka pengar och vad som ska hända med överskott från försäljning eller inträden vid arrangemang. En annan är att slå fast hur posterna i ett visst utskott eller en viss kommitté utses. Frågan kan även handla om vem som har rätt eller inte att teckna elevkårens firma och därmed få tillgång till elevkårens bankkonto.

För att lösa frågan brukar det vara enklast att utöver stadgarna ha ett reglemente, vilket förekommer i organisationer som liknar elevkårer, som studentkårer.

Enklast är att låta styrelsen slå fast reglementet, även om det också förekommer att årsmötet fattar beslut om det. I reglementet kan man specificera styrelsens befogenheter och åtaganden i förhållande till utskotten och kommittéerna och där efter gå igenom varje utskott och kommitté och skriva ned vad som gäller kring utskottets eller kommitténs rätt att fatta beslut och ha hand om pengar. Nästan alltid krävs olika regler för olika utskott och kommittéer, eftersom verksamheten ser olika ut och ekonomin för respektive utskott och kommitté varierar. ♦

Verksamhetsplan och verksamhetsberättelse

En verksamhetsplan är en plan över vilken verksamhet som elevkåren ska bedriva under det kommande året. Mer eller mindre alla organisationer har en verksamhetsplan, som beslutas av medlemmarna på årsmötet, så att medlemmarna kan slå fast vad organisationen borde göra.

En verksamhetsplan skriver man ned den verksamhet som man vill att elevkåren ska bedriva, under tydliga rubriker och med kortfattade beskrivningar av vad man förväntar sig av respektive verksamhet. I verksamhetsplanen kan man även skriva kortfattat om hur många medlemmar som elevkåren bör värva under året och hur styrelsen eller andra utskott och kommittéer bör arbeta.

När ett verksamhetsår har gått sammanfattar man verksamheten i en verk-

samhetsberättelse. Verksamhetsberättelsen är en redogörelse för den verksamhet som skett under ett verksamhetsår och läggs fram tillsammans med bokslutet på elevkårens årsmöte. En verksamhetsberättelse brukar utgå från verksamhetsplanens rubriker så att alla medlemmar kan se vad som gjorts och inte, men det finns också exempel på mer utförliga verksamhetsberättelser som i text och bild illustrerar den verksamhet som elevkåren bedrivit och kan fungera som dokumentation av det gångna året. ♦

Förtroendevalda

En förtroendevald är en person som har fått ett uppdrag i en organisation och genom det fått medlemmarnas förtroende att ha det uppdraget under en viss tid. I en elevkår kan det finnas en rad olika förtroendevalda, varav en del kan vara valda av medlemmarna på årsmötet och andra vara valda av medlemmarna genom styrelsen.

Allra vanligast är antagligen att de förtroendevalda är en styrelse, ett antal valberedare och en eller flera revisorer. Även ordförande för ett visst utskott eller en viss kommitté kan vara förtroendevalda men kan också utses av dem som är aktiva i utskottet eller kommittén. På samma sätt förhåller det sig med vilka personer som bör ingå i ett utskott eller en kommitté.

En styrelse är en grupp som ansvarar för en organisation mellan två årsmöten. Styrelsen är organisationens högsta beslutande organ mellan årsmötena och väljs på årsmötet. Mellan fem och nio personer brukar vara vanligast i elevkårer. Vilken roll styrelsen har kan variera från elevkår till elevkårer. Man kan se det som att styrelsen har ett ansvar att förvalta och utveckla elevkåren mellan årsmötena, alltså se till att stadgan följs, att ekonomin är i ordning och att verksamhetsplanen blir verklighet, men också att elevkåren växer, blir större och

gör ännu mer än det som står i verksamhetsplanen.

En valberedning är en grupp som förbereder val till ett årsmöte. I de flesta fall brukar valberedningen presentera ett förslag på kandidater till styrelse, valberedning och revisorer på årsmötet, men det kan också finnas valberedningar som enbart har till uppdrag att förbereda valen och presentera kandidaterna för årsmötet. I elevkårer där man har ett separat ordförandeval, som är skilt från årsmötet, kan det även finnas ett valutskott som förbereder valet rent praktiskt. Finns det ingen valberedning i elevkåren är det extra viktigt att alla kandidater får presentera sig själva under årsmötet, gärna med en mindre utfrågning från medlemmarna.

Revisorer är personer som granskar en organisations verksamhet och ekonomi. I en elevkår kan det finnas både revisorer som är valda av årsmötet, och består av medlemmar eller andra utomstående personer, och så kallade godkända eller

auktoriserade revisorer, som har revision som sitt yrke. Till elevkårens årsmöte ska revisorerna inkomma med en revisionsberättelse, som berättar om hur granskningen gått till och vad som kommit fram vid granskningen. I revisionsberättelsen ska revisorerna även rekommendera årsmötet att bevilja eller inte bevilja styrelsen ansvarsfrihet. ♦

Ordförandeval

I en elevkår får ordföranden ofta en viktig roll, inte bara för att leda styrelsens arbete utan också för att leda hela elevkåren. När ordföranden har en så stor roll är det viktigt att medlemmarna får säga sitt i valet av ordförande, med en ordentlig debatt inför valet där det blir tydligt vad de olika kandidaterna tycker och vill med organisationen.

I en del elevkårer löser man detta genom att ge ordförandevalet extra uppmärksamhet på årsmötet, exempelvis genom en längre utfrågning av kandidaterna. I andra elevkårer har man separata ordförandeval, där man lyfter ut ordförandevalet från årsmötet och håller det en eller två veckor innan. I många fall sker det olika former av valkampanjer före ordförandevalet, med planscher och affischer och valdebatter i aulan.

Om man vill anordna ett separat ordförandeval krävs ett valutskott som sköter all administration runt valet. Ett valutskott ska inte förväxlas med en valberedning. En valberedning är ett antal förtroendevalda som lägger förslag på ordförande och styrelse till ett årsmöte, där medlemmarna röstar, medan ett valutskott inte tar ställning utan enbart arrangerar valet och ser till att det går rätt till. På samma skola kan det alltså finnas både ett valutskott och en valberedning, som lägger fram förslag på styrelseledamöter och andra förtroendeuppdrag.

När man ska anordna ett ordförandeval finns det en del saker att tänka på. För det första ska alla medlemmar ha rösträtt och rätt att kandidera. För det andra ska man se till att valutskottet väljs på elevkårens årsmöte eller åtminstone utses av elevkårens styrelse. Med oberoende personer i valutskottet, utan koppling till dem som kandiderar till ordförandeposten, blir förtroendet starkare. För det tredje bör det ha fattats ett beslut om när valet ska genomföras. Månad för valdag kan exempelvis slås fast av elevkårens stadgar och exakt valdag senare bestämmas av elevkårens styrelse.

För att ställa upp i valet kan elevkåren välja att ha vissa begränsningar, som att man måste ha blivit nominerad av minst en annan medlem i elevkåren eller ha samlat in ett visst antal namnunderskrifter som stöd för sin kampanj. Innan valet är det också bra att ha en viss nomineringsperiod. När nomineringsperioden är över kan det vara fritt fram att bedriva kampanj. En bra idé är att alla kandidater

kan ansöka om en mindre kampanjsumma från valutskottet.

När kandidaterna bedriver sin kampanj bör alla metoder vara tillåtna, men det är vettigt om kandidaterna eftersträvar måttlighet och saklighet. Målet bör vara att ett seriöst budskap från kandidaterna står i centrum, även om det budskapet kan omgärdas av viss humor och underhållning. Om kampanjerna enbart blir oseriösa, och faktiskt inte ett sätt att öka medlemmarnas möjlighet att få ta del av kandidaternas budskap, kan man ifrågasätta om elevkåren är mogen att ha ett separat ordförandeval eller om det är bättre att ordna valet som en del av årsmötet.

När rösterna avläggs är det dags för valutskottet att räkna samman dem. I det sammanhanget är det bra om en kontrollant finns med, vilket kan vara en elev från en annan skola, en gemensam anställd som elevkårerna har, en lärare, en förälder eller en representant för en annan organisation. När rösträkningen

är avklarad och resultatet dubbelkollat kan man presentera vinnaren i aulan och låta honom eller henne hålla ett tacktal och lägga fram någon slags programförklaring inför det kommande verksamhetsåret. I samband med detta bör också röstsiffrorna offentliggöras, gärna genom ett undertecknat protokoll som alla i valutskottet och kontrollanten skriver under. ♦

Ekonomi.

- ➔ Syftet med en elevkårs ekonomi är att få fram pengar till det elevkåren vill göra.
- ➔ Visionen för en elevkårs ekonomi är att vara ekonomiskt oberoende.
- ➔ Idén med en elevkårs ekonomi är omsätta pengar.
- ➔ Löftet med en elevkårs ekonomi är att alltid ha tillräcklig likviditet.
- ➔ Grundfilosofin för en elevkårs ekonomi är att ha högre intäkter än utgifter samt att skaffa sig tillgångar och undvika skulder.
- ➔ En elevkårs ekonomi bygger på intäkter och utgifter, tillgångar och skulder samt likviditet. En elevkårs intäkter kan komma från bidrag, investeringar, avgifter, sponsring och försäljning.

En elevkår utan pengar är en elevkår som kan göra mindre. Det innebär inte att en elevkår ska skaffa sig pengar för sakens skull, men vill elevkåren göra saker kommer det förr eller senare krävas en ekonomi för det. Faktum är att det går att se det som händer i en elevkår just som att pengar omsätts – en elevkår får in pengar och gör av med pengar, som betalar omkostnader och gör det möjligt för elevkåren att ha den verksamhet man har. Inget hindrar i och för sig att elevkåren sparar pengar, vilket är ett sätt att skaffa sig större tillgångar, samtidigt som en elevkår också bör omsätta de pengar den har.

När man pratar om ekonomi finns det vissa återkommande nyckelord. Några av dem är intäkter och utgifter, som visar vad elevkåren får in och gör av med, samt tillgångar och skulder, som handlar om vad elevkåren har tillgång till och vad den är skyldig andra. Om man vill skapa en ekonomi som verkligen håller för elevkåren så är sambandet mellan dessa klart – det gäller att ha högre intäkter än utgifter och att skaffa sig tillgångar och undvika skulder. Lyckas man med det, och ser till att elevkårens likviditet håller sig på en bra nivå, alltså att elevkåren hela tiden har pengar tillgängligt, lägger man en bra grund för organisationen.

En elevkår som vill växa behöver arbeta både med sina intäkter och med sina utgifter. En sak är naturligtvis att se till så att inga pengar går till spillo och att folk inte gör av med mer pengar än vad de behöver. Det är särskilt viktigt när elevkåren säljer varor och produkter, då det är viktigt att ta in offerter från flera olika leverantörer och jämföra vem som har det lägsta priset och den bästa kvaliteten. Men minst lika viktigt är att se till att elevkåren hela tiden ökar sina intäkter. Det kan man göra på flera olika sätt, till exempel genom att arbeta med bidrag, investeringar, avgifter, sponsring och försäljning.

Mer om hur man kan sköta sin ekonomi skriver vi om i andra häften, där vi exempelvis tar upp vilken roll en vice ordförande och en kassör har för att följa upp ekonomin eller sköta det grundläggande ekonomiska arbetet. Några av de saker som en kassör behöver göra går vi dock igenom även i detta häfte. Det handlar om saker som att bokföra, att lägga budget, att göra utfall, prognoser och ekonomiska rapporter samt att sammanställa ett bokslut. ♦

Förhållandet mellan intäkter och utgifter

När man arbetar med ekonomi måste man hålla koll på förhållandet mellan intäkter och utgifter. Intäkter är de pengar som elevkåren får in och utgifter de pengar som elevkåren gör av med. När man summerar dem i ett bokslut, och räknar på resultatet, ska intäkter och utgifter allra helst gå jämnt ut. Om intäkterna är större än utgifterna går elevkåren med vinst och om utgifterna är större än intäkterna går elevkåren med förlust. En elevkår kan naturligtvis bestämma sig för att gå med vinst eller förlust, men allra bäst är att gå jämnt ut, av den enkla anledningen att man då gör av med lika mycket pengar som man fått in.

Bokföring

En bokföring är en systematisk dokumentering av ekonomiska händelser, som visar vilka pengar som passerat förbi i elevkåren under året och vad de använts till. En enkel bokföring kan skötas genom att man köper en kassabok i närmsta bokhandel och där för in elevkårens utgifter. Har man mer pengar i kassan kan man spara kvitton och utdrag från banken, häfta fast dem på ett papper, ge varje papper ett nummer och ange det numret i kassapparaten. Har man en ännu större ekonomi än så, vilket kan vara aktuellt för många elevkårer, finns det särskilda bokföringsprogram som man kan använda, som gör bokföringen enklare och mer praktisk.

Förhållandet mellan tillgångar och skulder

Förutom intäkter och utgifter behöver man även hålla koll på förhållandet mellan tillgångar och skulder. Skulder är det man är skyldig andra. Tillgångar är de pengar man kan räkna som sina, exempelvis pengar man har på banken eller i kassaskrinet, pengar som andra är skyldiga en eller pengar som är investerat i exempelvis datorer eller kopiatorer, som skulle kunna säljas. När man ställer en elevkårs tillgångar och skulder mot varandra får man fram det som kallas för eget kapital. När det egna kapitalet börjar närma sig noll är man nära ett kritiskt läge, där elevkåren kan riskera att gå i konkurs för att ens skulder är större ens tillgångar – man är skyldig andra mer än vad man själv har tillgång till.

Budget

En budget är en förteckning över vilka planerade intäkter och utgifter en organisation har. Det innebär att en budget bygger på förhållandet mellan intäkter och utgifter. När man gör en budget beräknar man helt enkelt hur mycket man kommer att få in och hur mycket man kommer att göra av med. Enklast är att göra budgeten parallellt med att man planerar vilken verksamhet man vill bedriva. Då kan man utgå från vad man vill göra, och därmed behöver lägga pengar på, och hur mycket pengar man har, och vad man därmed har råd att göra. När förslaget på budget väl är färdigt brukar det vara elevkårens styrelse som fattar beslut om budgeten.

Likviditet

Tredje saken att hålla koll på är likviditet. Likviditet är ett mått på en organisations kortsiktiga betalningsförmåga, eller enkelt uttryckt hur mycket pengar man har tillgängligt för tillfället för att till exempel betala fakturor eller löpande utgifter. En elevkår som säljer saker kan i många fall gå med vinst på försäljningen, men när de precis har köpt in varorna och produkterna är antagligen deras likviditet som sämst, eftersom de då har lagt ut väldigt mycket pengar men ännu inte fått in några pengar från försäljningen. Oberoende av intäkter och utgifter eller tillgångar och skulder så gäller det alltså alltid ha tillräckligt med pengar tillgängliga på banken eller i kassaskrinet.

Utfall, prognoser och ekonomiska rapporter

När man väl har en budget gäller det att också följa upp ekonomin, så att man håller sig till de intäkter och utgifter man planerat. För att kunna följa upp ekonomin i elevkåren behövs någon form av bokföring, så att man kan hålla koll på vart pengarna tar vägen. När man väl har kommit igång med bokföringen är det inte svårt att göra utfall, prognoser och ekonomiska rapporter. Ett utfall är en förteckning över vilka intäkter och utgifter en organisation haft under en viss tid, så att man ser om man är på väg att göra av med för mycket eller få in för lite pengar. En prognos är en bedömning av hur man tror att ekonomin kommer att gå. Finns det stora skillnader mellan budgeten och utfallet finns det en poäng att göra en ny eller uppdaterad budget. En ekonomisk rapport är till sist en analys av skillnaden mellan budgeten och utfallet, gärna med förslag på åtgärder för att kunna hålla budgeten så väl som möjligt.

Bokslut

När ett bokföringsår har gått, vilket oftast brukar vara det samma som ett kalenderår, är det dags att göra ett bokslut. Ett bokslut är en sammanställning av en organisations bokföring som sammanfattar och slår fast hur ekonomin gått under året. Bokslutet brukar vara indelat i två rapporter. En rapport är resultaträkningen, som redovisar intäkter och utgifter, vilket tillsammans blir till årets resultat, alltså om elevkåren gått med vinst eller förlust. En annan rapport är balansräkningen som redovisar tillgångar och skulder, vilket tillsammans utgör organisationens eget kapital. Bokslutet läggs fram på elevkårens årsmöte, där styrelsen förklarar innehållet och varför man fattat de ekonomiska beslut man gjort under året.

Revision och ansvarsfrihet

På årsmötet presenterar elevkårens revisorer sin revisionsrapport, där de beskriver vilket ansvar de tyckt att styrelsen tagit för elevkårens verksamhet och ekonomi under året. I större elevkårer kan det vara aktuellt att utöver de egna revisorerna ha en godkänd eller auktoriserad revisor, som har revision som sitt yrke. Efter att styrelsen har presenterat bokslutet och revisorerna lagt fram sin revisionsberättelse fattar årsmötet ett beslut om ansvarsfrihet för den avgångna styrelsen, vilket också är en viktig del av det ekonomiska arbetet – ett godtagande av årsmötet att styrelsen har skött det ekonomiska arbetet på ett korrekt sätt under året.

Elevkårens intäkter

En elevkår som är bra på att få in intäkter har antagligen satsat på många olika vägar för att få in intäkterna. Det räcker inte att lita på en enda källa, som att man har väldigt mycket medlemsavgifter eller att skolan investerar mycket pengar i elevkåren, utan man behöver snarare flera olika källor.

Först och främst finns det ofta en viss gräns för varje intäktskälla kring hur mycket pengar man kan dra in. En elevkår kan inte ha hur många medlemmar som helst eftersom antalet elever är begränsat, och kommunens bidrag alltid har en gräns. För det andra är det viktigt att ha en säkerhet så att hela ens ekonomi inte försvinner bara för att en eller två intäktskällor gör det.

Hur man får in pengar kan variera, men det finns vissa sätt som är vanliga i många elevkårer. Några av dem är att få in pengar via bidrag, investeringar, avgifter, sponsring, försäljning, gåvor, räntor och uppdrag av olika slag. Antagligen är avgifter och försäljning de intäktskällor som ständigt återkommer, eftersom elevkåren hela tiden säljer saker eller har återkommande evenemang och aktiviteter. Intäkter från gåvor, räntor och uppdrag är mer ovanliga, medan intäkter från bidrag beror på vilken kommun man befinner sig i eller vilka organisationer man har kontakt med. Många elevkårer tar emot investeringar från skolan, vilket skolan ibland kallar bidrag, medan andra elevkårer är mer tveksamma till

denna typ av investeringar, eftersom det gör att elevkåren är beroende av skolan. Den intäktskälla som flest elevkårer missar är sannolikt sponsring och reklam, som i rätt mängd kan dra in förhållandevis mycket pengar till elevkåren, särskilt i samband med evenemang och aktiviteter.

När man försöker dra in mer pengar kan det finnas en poäng att tänka på vad olika inkomstkällor förbinder elevkåren att göra. Man kan säga att det alltid finns olika etiska aspekter kring alla former av inkomstkällor. Är det exempelvis rätt att låta skolan investera i elevkåren om man samtidigt ska ställa krav och driva frågor mot rektorn? Är det rätt att höja medlemsavgiften för att få in mer pengar så att man kan investera i ny verksamhet? Är det rätt att sponsras av ett företag som en del elever inte gillar? Vilka saker kan man sälja i elevkårens namn och inte? Vem kan man ta emot gåvor från och hur stora?

I de allra flesta fall brukar elevkåren hamna rätt i sina bedömningar och oftast går det att ta emot pengar utan att bli alltför uppbunden. Samtidigt gäller det att inte bara se till intäkterna, utan att tänka efter vad intäkterna innebär.

En sådan aspekt handlar naturligtvis om vilka pengar man kan ta emot och inte från skolan. En annan aspekt handlar om hur mycket man kan och vill få in från sina medlemmar, exempelvis genom medlemsavgifter eller avgifter vid arrangemang alternativt försäljning av varor och produkter. Har man tänkt igenom det hela noga innan man drar in pengarna brukar det inte vara något problem, så länge man kan stå för det man gör och argumentera för det om någon skulle protestera. ♦

Bidrag

Bidrag är pengar som ges till en organisation, utan motprestation. Bidrag brukar kunna sökas från kommuner, landsting eller staten, och elevkårer söker oftast bidrag från kommunen. I vissa fall kan bidrag även sökas från stiftelser eller andra organisationer. Bidrag kan delas i två kategorier: verksamhetsbidrag, som grundar sig på medlemmar och/eller verksamhet och projektbidrag, som grundar sig på en projektplan.

Bidrag söks antingen en gång per år eller kontinuerligt under året. Nästan alltid måste organisationens styrelse söka bidraget och ansökan undertecknas av organisationens firmatecknare och ibland även av organisationens revisor. En del bidrag kan vara kopplade till vissa krav eller kriterier, som en viss medlemsavgift eller att organisationen ska arbeta för vissa saker.

Investeringar

Investeringar är pengar som satsas på en organisation, med en förväntad motprestation. Det kan vara skolan som gör investeringen, eller i enstaka fall företag, med motiveringen att exempelvis en rektor eller en utbildningsnämnd gör bedömningen att elevkåren gör så pass mycket för skolan att de vinner på att investera i den. Vilken motprestation som förväntas är ibland uttalat och ibland outtalat, men det handlar oftast om att organisationen förväntas ge något tillbaka till den som stått för investeringen eller till det omgivande samhället, i det här fallet den skola där elevkåren finns.

I högre grad än andra inkomstkällor kan investeringar vara något som elevkåren behöver fundera över innan man accepterar, beroende på vilken relation man har till den som vill investera i. Framför allt gäller det att överväga om man tror att man kan stå självständig från sin rektor även efter att skolan betalat ut pengar. I det sammanhanget kan det vara bra att resonera kring om de pengar som skolan betalar ut ska kallas för en investering eller ett bidrag. Beroende på hur skolan ser på pengarna kan båda termerna vara aktuella, även om bidrag i normala fall brukar utgå från någon typ av kriterier, som antal medlemmar eller vilken verksamhet man bedriver.

Avgifter

Avgifter är en kostnad man betalar för att få något i utbyte. I en elevkår kan avgifterna vara medlemsavgifter eller entréavgifter. Mer om hur man sätter medlemsavgifter i förhållande till vilken verksamhet man har finns i det häfte som handlar om medlemskap, där vi skriver om vikten av att hålla ner medlemsavgiften i början för att sedan successivt höja den när det blir mer och mer värt att vara med i elevkåren. I häftet kan du också läsa om hur man använder sig av medlemsförmåner för att just höja värdet på medlemskapet.

Entréavgifter av olika slag är ofta nödvändiga för att kunna finansiera större evenemang, som skolkamper, studentbaler, skolfester och i många fall även spex, musikaler och festivaler, även om de senare ofta kan bli gratis eller billigare tack vare bidrag eller sponsring. Beroende på hur säker man är på tillströmningen av deltagare eller publik kan entréavgiften behöva sättas högre för täcka upp för den ekonomiska risk som elevkåren tar. Annars är det oftast rimligt att sätta avgiften något högre än självkostnadspriset, så att elevkåren kan gå med en viss vinst som kan användas som säkerhet för andra aktiviteter, så länge inte vinsten blir alltför stor och elevkåren på andra sätt anstränger sig för att hålla priset nere.

Sponsring

Sponsring är när en aktör ekonomiskt stödjer en annan verksamhet utan någon annan motprestation än att få sitt namn nämnt eller ha med sin logotyp eller annonser i samband med verksamheten. Sponsring ges ofta av företag men kan även ges av organisationer. När privatpersoner ger pengar till en viss verksamhet brukar det snarare kallas gåvor. Exempel på sponsring kan vara alltifrån annonser i skolkatalogen eller reklam på arenan under en skolkamp till att olika företag ställt upp med material och utrustning i samband med en festival eller ett spex.

Sponsring är en intäktskälla som kan kräva att elevkåren funderar på vilka företag eller organisationer man associeras med. Samtidigt är sponsring sannolikt den enskilda intäktskälla som elevkåren arbetar minst med. Nästan alltid kan det vara värt att ha med ett antal lokala företag i olika sammanhang, särskilt när saker ska tryckas, och chansen är ofta stor att få gratisprodukter eller möjligheten att köpa in saker till billigare pris till olika verksamheter, mot motprestationer som många gånger är små.

Försäljning

En elevkårs ekonomiska verksamhet handlar om att elevkåren säljer varor och produkter som eleverna vill köpa, nästan alltid varor och produkter som på ett eller annat sätt är en del av elevernas skoltid. Några exempel på ekonomisk verksamhet kan vara försäljning av skolmateriel, skolkläder och skolkataloger, att elevkåren ordnar skolresor, driver ett skolcafé, tar fram rabatter av olika slag eller säljer studentmössor. Mer om ekonomisk verksamhet finns i det häfte som handlar om verksamhet, där du även kan läsa mer om hur man arbetar i allmänhet med försäljning och distribution.

Hela poängen med den ekonomiska verksamheten är att erbjuda billigare pris och högre kvalitet än andra leverantörer. Det gör att elevkåren inte alltid kan räkna med stora vinster från sin försäljning och det finns rentav en poäng att ta ut självkostnadspris i verksamheter som skolcaféer och försäljning av skolmateriel. Samtidigt finns det inget fel i att ta ut ett något högre pris i syfte att gå med vinst, så länge man inte är dyrare än andra återförsäljare, eftersom pengarna ändå kommer medlemmarna till del i slutändan. En elevkår som tänker så, och ändå håller priserna nere, kan många gånger få mycket stora intäkter, som gör det möjligt för elevkåren att växa och satsa på ny ekonomisk verksamhet som innebär större risker än den tidigare.

